

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2010-03-10

Närvarande: F.d. justitierådet Bo Svensson, f.d. regeringsrådet Kjerstin Nordborg och justitierådet Ann-Christine Lindeblad.

Personlig assistans m.m. – åtgärder för ökad kvalitet och trygghet

Enligt en lagrådsremiss den 4 februari 2010 (Socialdepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder,
2. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
3. lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister,
4. lag om ändring i socialförsäkringsbalken.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av ämnessakkunniga Christina Fredin.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

I lagrådsremissen föreslås en ny lag om registerkontroll av personal som utför vissa stöd- och serviceinsatser åt barn med funktionshinder.

Vidare föreslås ändringar i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Ändringarna innebär bl.a. att det ska krävas tillstånd för att enskilda assistansanordnare ska få bedriva verksamhet med personlig assistans. Lagens bestämmelser om tillståndsmyndighet, sanktionsmöjligheter och överklaganderätt föreslås gälla i fråga om tillstånd för verksamhet med personlig assistans. En assistansberättigad som är arbetsgivare åt sin assistent ska vara skyldig att anmäla sin verksamhet till Socialstyrelsen. Det föreslås också ändringar i lagen i syfte att stärka barnens rätt och tydliggöra kommunernas ansvar.

Förslaget till lag om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder

1 §

Enligt det föreslagna första stycket får den som bedriver verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade som omfattar insatser åt barn inte anställa någon utan att först kontrollera utdrag ur register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister (registerutdrag) avseende den som ska anställas. Registerutdraget ska vara högst ett år gammalt.

Enligt Lagrådets mening bör stycket göras mera begripligt genom att orden "bedriver verksamhet" placeras omedelbart före "som omfattar insatser åt barn" varefter det kan vara lämpligt att lägga till orden "med funktionshinder".

Enligt den föreslagna lydelsen får den som driver verksamhet enligt LSS inte anställa någon, oavsett för vilka arbetsuppgifter, utan föregående registerkontroll. Anställningsförbudet bör enligt Lagrådets mening begränsas till anställningar som innefattar stöd- och service-

insatser åt barn med funktionshinder (jfr tredje stycket 1 i det remitterade förslaget).

Så som registerkontrollskyldigheten beskrivs, "att [först] kontrollera utdrag ur register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister (registerutdrag) avseende den som ska anställas" får läsaren inte veta vad kontrollen ska ta sikte på. Lagrådet menar att det av lagtexten bör framgå att kontrollen gäller huruvida personen i fråga är lämplig för anställningen.

Enligt det föreslagna andra stycket ska "[s]ådan kontroll [ska] också göras avseende en person som, i verksamhet som avses i första stycket, 1. erbjuds eller tilldelas arbete under omständigheter liknande dem som förekommer i ett anställningsförhållande, om det sker genom uppdrag eller liknande, eller genom anställning hos någon som ingått avtal med den som bedriver verksamheten, eller 2. erbjuds praktiktjänstgöring." Lagrådet anser att texten är svårbegriplig och att stycket bör arbetas om.

I enlighet härmed föreslår Lagrådet att paragrafen ges följande lydelse:

Den som enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade bedriver verksamhet som omfattar stöd- och serviceinsatser åt barn med funktionshinder, får inte anställa någon för sådana insatser utan att först med hjälp av ett registerutdrag enligt lagen (1998:620) om belastningsregister ha kontrollerat huruvida den som ska anställas är lämplig. Registerutdraget får inte vara äldre än ett år.

Registerkontroll som anges i första stycket ska också göras i fråga om

1. den som fullgör uppdrag i verksamhet som avses i första stycket eller som är anställd hos ett bemanningsföretag eller annan som ingått avtal med den som bedriver sådan verksamhet, om uppdragstagaren eller den anställde erbjuds eller tilldelas arbetsuppgifter som omfattar stöd- och serviceinsatser åt barn med funktionshinder och

fullgör dessa uppgifter som om han eller hon var anställd i verksamheten, och

2. den som erbjuds praktiktjänstgöring som omfattar stöd- och serviceinsatser åt barn med funktionshinder.

Första och andra styckena tillämpas inte på en förälder som ska utföra insatser åt sitt eget barn.

2 §

Enligt första stycket ska en person som erbjuds eller tilldelas en anställning, liknande arbete eller praktiktjänstgöring enligt 1 § första eller andra stycket till den som lämnar erbjudandet lämna ett registerutdrag, om inte denne själv inhämtar uppgifterna. Enligt Lagrådets mening kan en person inte tilldelas en anställning och det framstår som svårförklarligt varför den som erbjudits en anställning ska lämna ett registerutdrag till den som lämnat erbjudandet medan något motsvarande inte gäller för den som tilldelats en anställning. Under föredragningen har upplysts att stycket är avsett att täcka bl.a. den situationen att en anställd i en kommun tilldelas nya arbetsuppgifter genom att han eller hon omplaceras till ett boende med särskild service för barn med funktionshinder.

Lagrådet föreslår att paragrafen ges följande lydelse:

Den som enligt 1 § första eller andra stycket erbjuds en anställning, ett uppdrag eller en praktiktjänstgöring ska på begäran lämna ett registerutdrag till arbets- eller uppdragsgivaren. Motsvarande gäller för den som tilldelas arbetsuppgifter som avses i 1 § andra stycket.

Registerutdrag ska på begäran också lämnas av den som av en assistansberättigad erbjuds anställning som personlig assistent åt den assistansberättigade själv, om den assistansberättigade har beviljats

1. ekonomiskt stöd för personlig assistans enligt 9 § 2 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, eller
2. assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken.

I lagen (1998:620) om belastningsregister finns det bestämmelser om att regeringen får meddela föreskrifter om vilka uppgifter ett sådant utdrag ska innehålla.

3 §

Enligt paragrafen behöver registerkontroll enligt 1 § inte göras, om en person inom ett år erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att delta i verksamheten på det sätt som avses i 1 § andra stycket. Enligt Lagrådets mening bör det av lagtexten framgå hur ettårsfristen ska beräknas.

Lagrådet föreslår att paragrafen får följande lydelse:

Registerkontroll enligt 1 § behöver inte göras i fråga om den som ska anställas på nytt eller åter delta i verksamheten på det sätt som avses i 1 § andra stycket, om denne för mindre än ett år sedan var anställd hos samme arbetsgivare eller deltog i verksamheten på samma sätt.

4 §

Enligt första stycket ska ett registerutdrag eller en kopia av det bevaras i minst två år från det att en anställning, ett liknande arbete eller en praktiktjänstgöring enligt i 1 § andra stycket påbörjades.

Lagrådet anser att uttrycket "ett liknande arbete" är oklart.

I andra stycket föreskrivs att om den som lämnat ett registerutdrag begär det, ska det återlämnas i original. Det bör av lagtexten framgå att återlämningsskyldigheten förutsätter att det är ett original och inte en kopia (jfr första stycket) som har lämnats till arbets- eller uppdragsgivaren.

Lagrådet föreslår att paragrafen får följande lydelse:

Ett registerutdrag eller en kopia av det ska bevaras i minst två år från det att en anställning, ett uppdrag eller en praktiktjänstgöring enligt 1 § andra stycket påbörjades. Motsvarande gäller för den som tilldelats en arbetsuppgift enligt 1 § andra stycket 1.

Om den som lämnat ett registerutdrag i original begär det, ska det återlämnas.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

9 a §

I det nya fjärde stycket i paragrafen regleras rätten till s.k. dubbel assistans. Sådan föreligger först när möjligheterna att tillgodose den funktionshindrades behov med hjälp av bidrag enligt lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m. eller genom hjälpmedel har utretts. I författningskommentaren anges bl.a. att så snart en utredning har presenterats av den enskilde ska han eller hon ha rätt till dubbel assistans, under förutsättning att alla andra kriterier är uppfyllda, även om det finns möjlighet att tillgodose behovet på annat sätt. Innebörden i detta framstår som oklar, dels eftersom det tidigare i kommentaren talats om ”att möjligheterna har utretts betyder att ansökningar till respektive myndighet har prövats”, dels eftersom rätt till dubbel assistans inte föreligger om behoven kan tillgodoses på annat sätt. I lagtexten bör ordet ”utretts” bytas mot ”prövats”, om detta är avsikten. Vidare bör i kommentaren närmare utvecklas vilka situationer det angivna uttalandet avser.

I lagtexten kan för tydlighetens skull ordet ”hjälpmedel” placeras efter ”bidrag enligt lagen (1992: 1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m.”

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Under föredragningen har upplysts att det saknas en bestämmelse i 51 kap. 2 § socialförsäkringsbalken om att bestämmelserna i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade som avser utförandet av insatsen personlig assistans ska tillämpas också på personlig assistans enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken och att sådan verksamhet också ska omfattas av lagen (2010:000) om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder. Lagrådet föreslår att bestämmelsen förs in i andra stycket av paragrafen och ges följande lydelse:

De bestämmelser i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade som avser utförandet av insatsen personlig assistans tillämpas också på personlig assistans enligt detta kapitel. Sådan verksamhet ska också omfattas av lagen (2010:000) om registerkontroll av personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder.

Övrigt lagförslag

Lagrådet lämnar övrigt lagförslag utan erinran.